

РОЗДІЛ 2

Теоретичні питання вищої технічної освіти в Україні

вища технічна освіта: стан і перспективи;
законодавча складова вищої технічної освіти;
оптимальний вибір принципів, методів і прийомів навчання для
технічних закладів вищої освіти;
проблеми викладання фундаментальних наук;
загально-технічні та спеціальні дисципліни;
гуманітарна складова у системі професійної підготовки
конкурентоспроможного фахівця

ДЯГИЛЕВА Олена,

*кандидат педагогічних наук., доцент,
доцент кафедри англійської мови в судноводінні,
Херсонська державна морська академія,*

КОНОНОВА Олена,

*викладач циклової комісії англійської мови
судномеханічного та електромеханічного
відділень,
Морський фаховий коледж
Херсонської державної морської академії,*

ЮРЖЕНКО Альона,

*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри
англійської мови в судновій енергетиці,
Херсонська державна морська академія*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ МОРСЬКИХ ФАХІВЦІВ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У сучасних умовах глобалізації морська галузь виступає одним із найбільш інтернаціональних секторів світової економіки. Робота на суднах передбачає взаємодію представників різних країн, культур, мов і професійних традицій. Це створює унікальне, але водночас складне комунікативне середовище. Тому здатність до ефективної міжкультурної комунікації є невід'ємною складовою професійної компетентності майбутніх морських фахівців для забезпечення безпеки мореплавства, ефективності роботи та психологічного благополуччя екіпажу.

Сучасна морська індустрія перебуває в стані постійного оновлення, що зумовлено швидким розвитком технологій, посиленням екологічних вимог та впровадженням інноваційних рішень у суднобудуванні й експлуатації флоту. Нові типи суден, альтернативні види палива (зокрема, зріджений природний газ, метанол, водень, аміак), автоматизовані системи керування, автономні судна, цифрові навігаційні комплекси та «розумні» енергетичні установки докорінно змінюють характер професійної діяльності моряків. Це, у свою чергу, висуває нові вимоги до підготовки фахівців, які повинні не лише володіти технічними знаннями, а й бути здатними до постійного навчання, міждисциплінарної взаємодії та ефективної комунікації в міжнародному багатокультурному середовищі.

Постійна модернізація морської індустрії зумовлює необхідність безперервного оновлення програм підготовки морських фахівців. Зміни у суднобудуванні, типах палива, автоматизації та цифровізації процесів потребують від морських освітніх закладів гнучких навчальних планів, здатних оперативно реагувати на технологічні виклики. У цей контекст дедалі більшого значення набуває інтеграція інноваційних інструментів викладання – таких як штучний інтелект, віртуальна (VR), змішана (MR) та доповнена реальність (AR), інтерактивні симулятори, онлайн-платформи і системи дистанційного навчання. Їх використання сприяє створенню імітаційного професійного середовища, розвитку критичного мислення, мовної та міжкультурної компетентності майбутніх моряків, а також підвищенню ефективності навчального процесу в цілому.

Повномасштабне вторгнення росії в Україну у 2022 році створило безпрецедентні виклики для системи морської освіти. Багато закладів, зокрема Херсонська державна морська академія (ХДМА), були змушені релокуватися та адаптувати освітній процес до змішаного або дистанційного формату. Такий вимушений перехід спричинив не лише організаційні труднощі, пов'язані з матеріально-технічним забезпеченням і стабільністю зв'язку, а й педагогічні виклики – необхідність переосмислення змісту, форм і методів підготовки курсантів. В умовах воєнного стану особливої актуальності набули гнучкість освітніх програм, психологічна підтримка здобувачів освіти, використання цифрових платформ і симуляторів, що дозволяють забезпечити безперервність навчання та підтримати якість професійної підготовки.

Питання формування іншомовної комунікативної компетентності морських фахівців вивчало багато вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких такі: О. Хроленко, А. Бортняк, І. Швецова, Е. Giovanoglou, А. Ragab.

Вивчаючи питання формування готовності до міжкультурної комунікації англійською мовою у майбутніх судноводіїв, О. Хроленко та А. Бортняк зазначали, що готовність морських фахівців до праці в змішаному екіпажі включає не лише вільне володіння англійською, але й глибоке розуміння культурних особливостей співрозмовників [1, с. 310]. Присвятивши своє дослідження підготовці висококваліфікованих судноводіїв, автори не охопили інші морські спеціальності: суднових механіків та електромеханіків.

Використовуючи новітні методологічні підходи до формування комунікативної компетентності, І. Швецова наголошувала на важливості впровадження в морську освіту та підготовку технологічного підходу, який забезпечує застосування педагогічних технологій [2, с. 224].

Соціокультурний компонент професійно-орієнтованої комунікативної компетенції фахівців морської галузі досліджувала О. Мороз. Дослідниця зазначала, що мовленнєва культура має важливе значення для досягнення мети комунікації. У якості необхідного компоненту структури професійно-орієнтованої комунікативної компетенції мореплавців вона виокремила вміння встановлювати контакти з членами суднового екіпажу, представниками інших суден та берегових служб, володіння культурою мови, тощо [3].

Е. Giovanoglou показала на прикладі грецьких морських закладів освіти необхідність викладання Морської англійської мови в контексті змішаного екіпажу задля формування культурної та комунікативної компетентностей. Однак, відсутність власного емпіричного експерименту залишає відкритим питання якості та успішності запропонованих методик [4, с. 5].

Важливість ефективної міжкультурної компетентності та комунікації для успішної співпраці між різноманітними морськими командами описував А. Ragab. У своєму дисертаційному дослідженні науковець інтегрував теорії міжкультурної комунікації, організаційної поведінки та морських операцій, щоб висвітлити вплив культурного різноманіття на динаміку екіпажу, безпеку та загальну операційну ефективність суден [5]. Питання генералізації моделей лишається відкритим через обмежене охоплення контекстів і культур у даному дослідженні.

Мета нашого дослідження – описати методику підготовки морських фахівців до міжкультурної комунікації.

До завдань дослідження відносимо наступні: проаналізувати сучасний стан підготовки морських фахівців до міжкультурної комунікації в умовах глобалізації морської галузі; розробити та описати методику підготовки майбутніх морських фахівців до міжкультурної комунікації.

Сучасний стан підготовки майбутніх морських фахівців до міжкультурної взаємодії не повною мірою відповідає потребам світової морської індустрії. Емпіричні спостереження, аналіз освітніх програм і результати опитування курсантів засвідчили, що традиційні підходи зосереджені переважно на мовній компетенції, тоді як соціокультурний, психологічний і поведінковий компоненти залишаються недостатньо розвиненими. Курсанти здебільшого виявляють труднощі у комунікації з представниками інших культур у стресових, конфліктних або непередбачуваних ситуаціях на судні. Такий стан справ підтверджує потребу у створенні нової методики, що базується на міждисциплінарній інтеграції лінгвістичних, психологічних, педагогічних та технологічних підходів.

Підготовка майбутніх моряків має поєднувати теоретичні знання з реальними професійними сценаріями. Цей принцип передбачає впровадження змістових модулів, де вивчення мови, технічних дисциплін і навичок комунікації відбувається одночасно. Наприклад, теми з *English for Specific Purpose* інтегруються із завданнями з технічної експлуатації судових систем, звітності, управління аварійними ситуаціями. Такий підхід формує не лише мовну, а й контекстну компетентність, що дозволяє курсантам застосовувати знання в реальних умовах багатокультурного екіпажу.

Функція	Компетенція	Підтема
Marine Engineering at the operational level	Maintain a safe engineering watch	• Прийом/передача вахти • Ведення журналу машинного відділення, значення показників • Дії в разі аварій, пожеж, особливо у системах з олією • Перехід від автоматичного до ручного керування системами • Дотримання правил безпеки під час вахти
	Use English in written and oral form	• Читання технічних інженерних публікацій • Усне спілкування з колегами та на борту • Вміння розуміти та передавати повідомлення про стан машин, аварійні ситуації • Використання стандартних морських фраз SMCP у технічному контексті • Вести внутрішні комунікації (reports, зміни в інструкціях)

Рис.1. Контент IMO Model Course 3.17 Maritime English для English for Specific Purpose

Комунікація в морському середовищі часто відбувається у стані підвищеної відповідальності, ризику чи конфлікту. Тому методика повинна передбачати імітацію стресових ситуацій, які потребують швидкої реакції, зважених рішень та дотримання норм етикету й субординації. Застосування симуляційних тренінгів, рольових ігор та дебатів дозволяє відпрацювати навички ефективної комунікації у складних умовах – збереження самоконтролю, ввічливості, коректності, взаємоповаги. Це сприяє розвитку емоційного інтелекту та стресостійкості, важливих для командної роботи на судні. Наведемо приклади:

1. Ситуація «Несправність у машинному відділенні»

Опис: під час рейсу судномеханік іншої національності повідомляє про витік мастила. Курсант має швидко зреагувати, уточнити обставини англійською, дати вказівки, координуючи дії команди різних культурних груп.

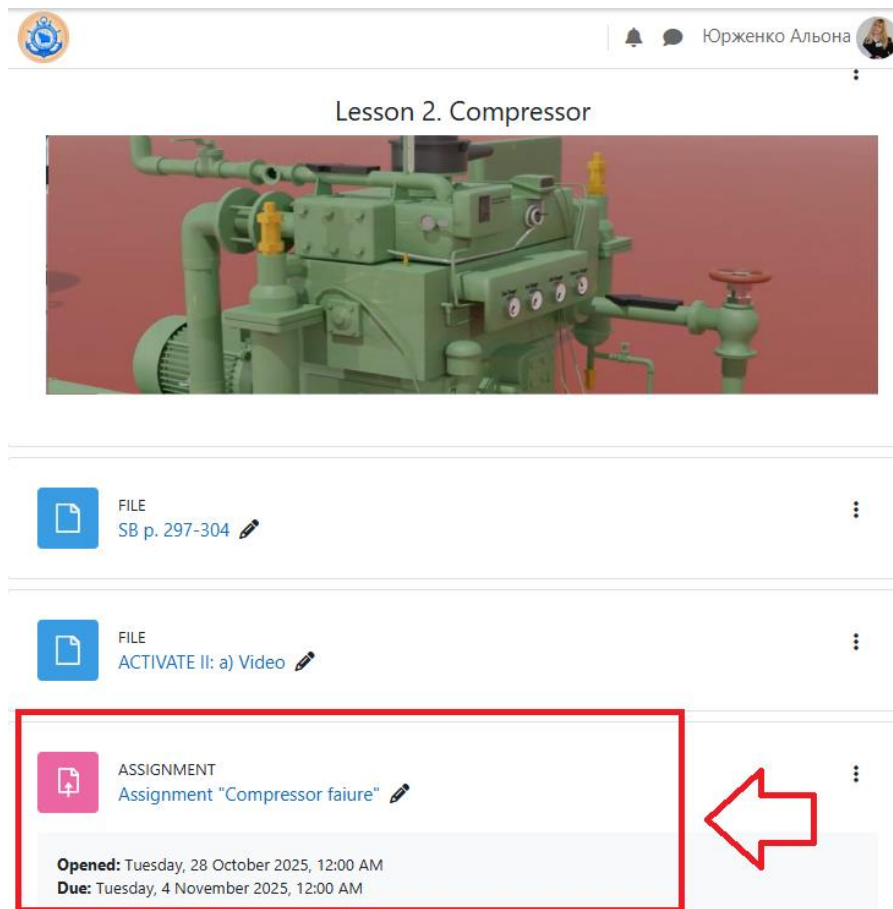

Рис.2. Завдання з несправності компресора на платформі MOODLE ХДМА

Формовані навички:

- використання технічної морської англійської мови;
- чіткість, ввічливість і контроль емоцій під тиском;
- міжкультурна толерантність при різних стилях комунікації (наприклад, прямий vs непрямий стиль).

2. Ситуація «Конфлікт під час вахти»

Опис: один із членів екіпажу неправильно зрозумів розпорядження через мовний бар'єр. Завдання курсанта – врегулювати ситуацію, пояснити вимоги спокійно та з повагою, уникаючи звинувачень.

Формовані навички:

- врегулювання конфліктів у мультикультурному середовищі;
- уміння підтримувати професійну дистанцію та етикет;
- розвиток емоційного інтелекту.

READ THE CASE AND PROVIDE YOUR OF SOVING THE CONFLICT:

Setting:
Main Engine Room, MV Pacific Star — a 60,000 DWT bulk carrier en route from Singapore to Shanghai.

Characters:

- **Chief Engineer (CE)** – 20 years of experience, strict and procedure-oriented.
- **Second Engineer (2E)** – competent but under pressure, responsible for the 1200–1600 watch.
- **Third Engineer (3E)** – junior officer, recently joined the vessel.
- **Motorman (MT)** – experienced, practical, but not fluent in English.

Situation:

During the 2E's afternoon watch, the **main engine lube oil pressure alarm** intermittently activates. The 2E suspects a sensor issue and instructs the 3E to check the pressure gauge manually. The 3E reports the reading as normal, and the 2E silences the alarm temporarily, planning to investigate further later.

At 1530 hrs, the **Chief Engineer** enters the engine room and sees the alarm indicator still flashing. He demands an explanation. The 2E, feeling defensive, insists that the pressure is fine and that he's handling it. The CE becomes upset that the alarm was silenced without being logged or immediately reported.

A heated exchange follows in front of the crew:

- **CE:** "You ignored a critical alarm! That's negligence!"
- **2E:** "It's not critical — the pressure was within limits! You're overreacting!"
- **CE:** "You don't decide what's critical! I do!"
- **3E and MT** remain silent, uncomfortable with the argument.

The confrontation escalates, causing tension among the team and affecting communication for the rest of the shift. Later, the CE finds that the lube oil filter was partially clogged — the alarm was valid, and the system could have failed if not checked properly.

View all submissions Grade

Рис.2 Завдання-кейс «Конфлікт під час вахти» на платформі MOODLE ХДМА

3. Ситуація «Надзвичайна подія (пожежа або евакуація)»

Опис: учасники симуляції отримують ролі членів екіпажу різних національностей. В умовах «стресу» вони мають координувати дії, передавати команди, перевіряти безпеку.

Формовані навички:

- швидке прийняття рішень і командна комунікація;
- дотримання міжнародних протоколів і стандартів (SMCP – Standard Marine Communication Phrases);
- підтримка морального стану колег, прояв лідерства.

4. Ситуація «Інструктаж нових членів екіпажу»

Опис: Курсант у ролі старшого механіка пояснює правила безпеки англійською мовою новачкам з різних країн.

Мета: Відпрацювання навичок зрозумілого, структурованого, культурно чутливого пояснення інструкцій.

Результат: Розвивається вміння адаптувати мовлення до рівня розуміння співрозмовника, враховувати міжкультурні відмінності у сприйнятті інформації.

5. Ситуація «Дебати щодо екологічних норм у морській галузі»

Опис: Курсанти обговорюють нові міжнародні екологічні вимоги (наприклад, скорочення викидів SO_x), представляючи позиції різних країн.

Мета: Розвиток критичного мислення, аргументованого висловлювання та культурної гнучкості.

Результат: Курсанти навчаються толерантно висловлювати позицію, враховуючи різні національні підходи, що формує основу міжкультурної комунікативної компетентності.

Таким чином, наведені симуляційні ситуації виконують подвійну функцію – мовну та психологічну. З одного боку, вони спрямовані на розвиток комунікативної компетентності англійською мовою у професійному контексті, зокрема на засвоєння спеціальної термінології, стандартних фраз SMCP та форм ділового спілкування. З іншого боку, такі вправи забезпечують формування соціокультурної та емоційно-регулятивної готовності до роботи у багатонаціональному середовищі, де важливими є не лише точність висловлювання,

а й вміння слухати, розуміти невербальні сигнали та поважати культурні особливості співрозмовників.

Рольові ігри, симуляції, дебати чи тренінги створюють умови, максимально наближені до реалій суднової служби. Це дозволяє курсантам не просто «відтворювати» ситуації, а пережити їх, формуючи гнучкість мислення, здатність діяти у непередбачуваних обставинах і приймати рішення з урахуванням міжнародних норм професійної етики. У такий спосіб відбувається інтеграція професійної, мовної та міжкультурної підготовки, що є необхідною складовою професійного становлення сучасного судномеханіка.

Отже, системне впровадження подібних педагогічних технологій в освітній процес сприяє формуванню комплексної готовності до міжкультурної комунікації, підвищує рівень саморегуляції, відповідальності та командної взаємодії курсантів. Саме ці якості визначають ефективність майбутньої діяльності на борту судна, де комунікація є не лише інструментом виконання завдань, а й запорукою безпеки та взаєморозуміння між членами екіпажу.

Розвинуті навички міжкультурної взаємодії дають змогу майбутнім фахівцям орієнтуватися в різних комунікативних стилях, коректно висловлювати думки, уникати некоректних оцінок чи емоційних реакцій у критичних ситуаціях. Саме така підготовка формує професійну зрілість і психологічну готовність до роботи у змішаних екіпажах, де від взаєморозуміння залежить не лише атмосфера співпраці, а й безпека всього судна.

Таким чином, міжкультурна комунікація у морській освіті постає не як окремий аспект мовної підготовки, а як інтегративний компонент професійної компетентності судномеханіка. Вона поєднує знання, мовні вміння, емоційну стабільність і культурну гнучкість, що забезпечують ефективну взаємодію в умовах багатонаціонального професійного середовища. Це робить підготовку курсантів більш цілісною, практико-орієнтованою та адаптованою до сучасних викликів морської індустрії.

Методика має базуватися на розвитку здатності розуміти емоційні та культурні особливості інших людей. Курсанти повинні навчатися усвідомлювати власні стереотипи, аналізувати поведінкові відмінності, розвивати навички рефлексії у міжкультурному діалозі. Застосування дискусій, аналізу кейсів та дебатів дозволяє підготувати їх до спілкування у різних комунікативних стилях, що є важливим для профілактики конфліктів на борту.

Від злагодженості дій і точності висловлювань залежить безпека екіпажу та ефективність роботи судна. Тому методика повинна передбачати імітацію стресових ситуацій, які потребують швидкої реакції, зважених рішень та дотримання норм етикету й субординації. Застосування симуляційних тренінгів, рольових ігор та дебатів дозволяє відпрацювати навички ефективної комунікації у складних умовах – збереження самоконтролю, ввічливості, коректності, взаємоповаги. Це сприяє розвитку емоційного інтелекту та стресостійкості, важливих для командної роботи на судні.

Наприклад, під час імітаційного тренінгу “Emergency in the Engine Room” курсанти моделюють аварійну ситуацію з несправністю обладнання, коли потрібно швидко координувати дії членів екіпажу. Така вправа вчить чітко формулювати команди, контролювати інтонацію, проявляти повагу до співрозмовників, навіть у стресових умовах. Інша вправа – “Repairing the Compressor” – спрямована на відпрацювання навичок професійної взаємодії під час усунення технічної несправності. У цій симуляції курсанти повинні англійською мовою обговорити проблему несправного компресора, розподілити обов’язки, уточнити деталі ремонту, дотримуючись професійної термінології, норм субординації та ввічливості. Така вправа формує вміння ефективно співпрацювати у змішаній команді, координувати дії, приймати спільні рішення й підтримувати робочу атмосферу взаємоповаги та взаємодопомоги.

Такі тренінги створюють можливості для розвитку емпатії, адаптивності та міжкультурної гнучкості. У процесі обговорення ситуацій або дебатів, наприклад, на тему “Safety Culture on Board” чи “Effective Team Communication in Multicultural Crews”, курсанти вчаться враховувати не лише мовні, а й соціокультурні чинники спілкування: дистанцію

влади, прийнятні форми звертання, способи вираження емоцій. Це дозволяє запобігати комунікативним бар'єрам і конфліктам у реальній професійній діяльності.

Таким чином, наведені вправи розвивають комунікативну компетентність англійською мовою у професійному контексті, а також формують соціокультурну зрілість, саморефлексію та вміння адаптуватися до багатонаціонального середовища. Створення навчальних ситуацій, максимально наближених до умов суднової служби, забезпечує інтеграцію професійної, мовної та міжкультурної підготовки майбутніх судномеханіків.

Отже, системне впровадження таких педагогічних технологій у навчальний процес сприяє формуванню комплексної готовності до міжкультурної комунікації, підвищує рівень саморегуляції, відповідальності, взаємоповаги та командної взаємодії. Саме ці якості визначають ефективність майбутньої діяльності на борту судна, де комунікація є не лише інструментом виконання професійних завдань, а й запорукою безпеки, довіри та психологічного комфорту в екіпажі.

В умовах цифрової трансформації освіти підготовка майбутніх судномеханіків має спиратися на використання сучасних освітніх технологій, які забезпечують інтеграцію теоретичних знань із практичними навичками та формують готовність діяти в цифровому середовищі морської галузі. До таких технологій належать симулятори машинних відділень, системи VR/AR-навчання, а також інтерактивні онлайн-платформи Moodle, Microsoft Teams, Kahoot, ChatGPT, Padlet та інші.

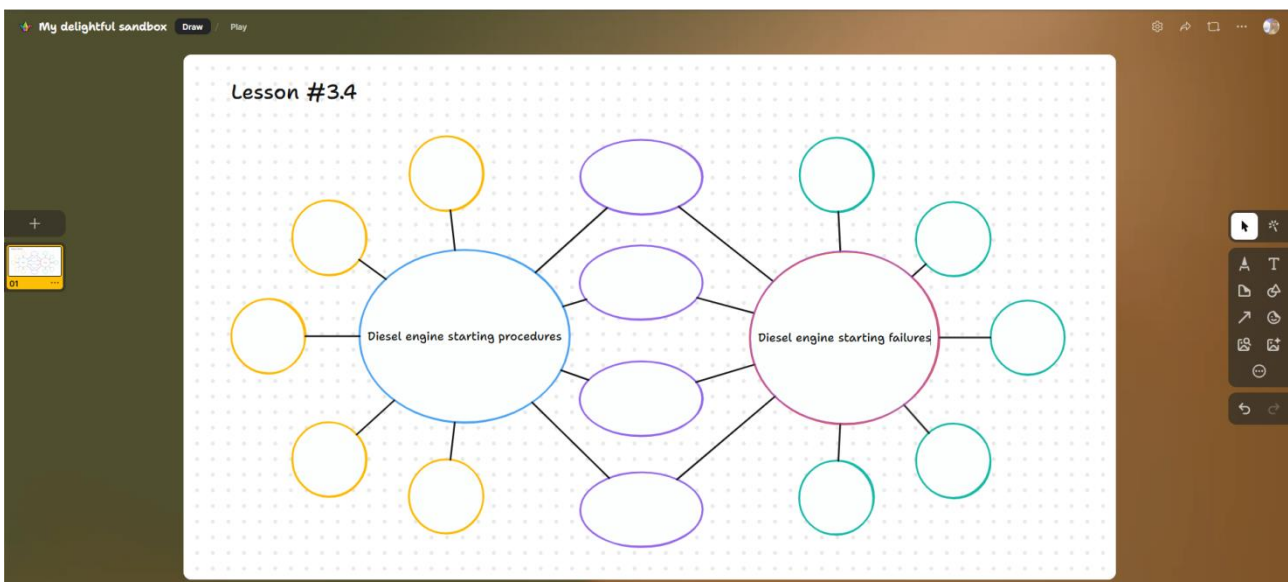

Рис. 3 Використання Padlet під час теми Diesel engine starting procedures на заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням

Зокрема, симулятори машинних відділень дають змогу курсантам працювати у віртуальному технічному середовищі, максимально наближеному до реального. Наприклад, під час виконання вправи “Start-up and Monitoring of the Main Engine” курсанти відпрацьовують процедуру запуску суднового двигуна, аналізують показники систем і реагують на потенційні несправності. Така форма навчання розвиває операційне мислення, точність дій і здатність працювати в умовах підвищеного навантаження.

Використання VR-, MR- та AR-технологій (віртуальної, змішаної та доповненої реальності) дозволяє створювати інтерактивні сценарії, де курсант може «переміщатися» в машинне відділення, ідентифікувати вузли та механізми, взаємодіяти з ними, моделюючи ситуації аварійного або профілактичного ремонту. Наприклад, вправа “Virtual Engine Room Tour” допомагає закріпити технічну лексику англійською мовою, а також формує професійну впевненість під час спілкування у багатонаціональному екіпажі.

Рис. 4 Використання OMS-VR Maritime trainer [6].

Платформи Moodle та Microsoft Teams забезпечують організацію дистанційного навчання, комунікацію між викладачем і курсантами, проведення тестів, відеоконференцій і колективних обговорень. Наприклад, у Moodle можна створити інтерактивний курс “*Marine Engineering Vocabulary Practice*”, де курсанти виконують вправи на технічну англійську лексику, проходять автоматичне оцінювання та отримують миттєвий зворотний зв’язок.

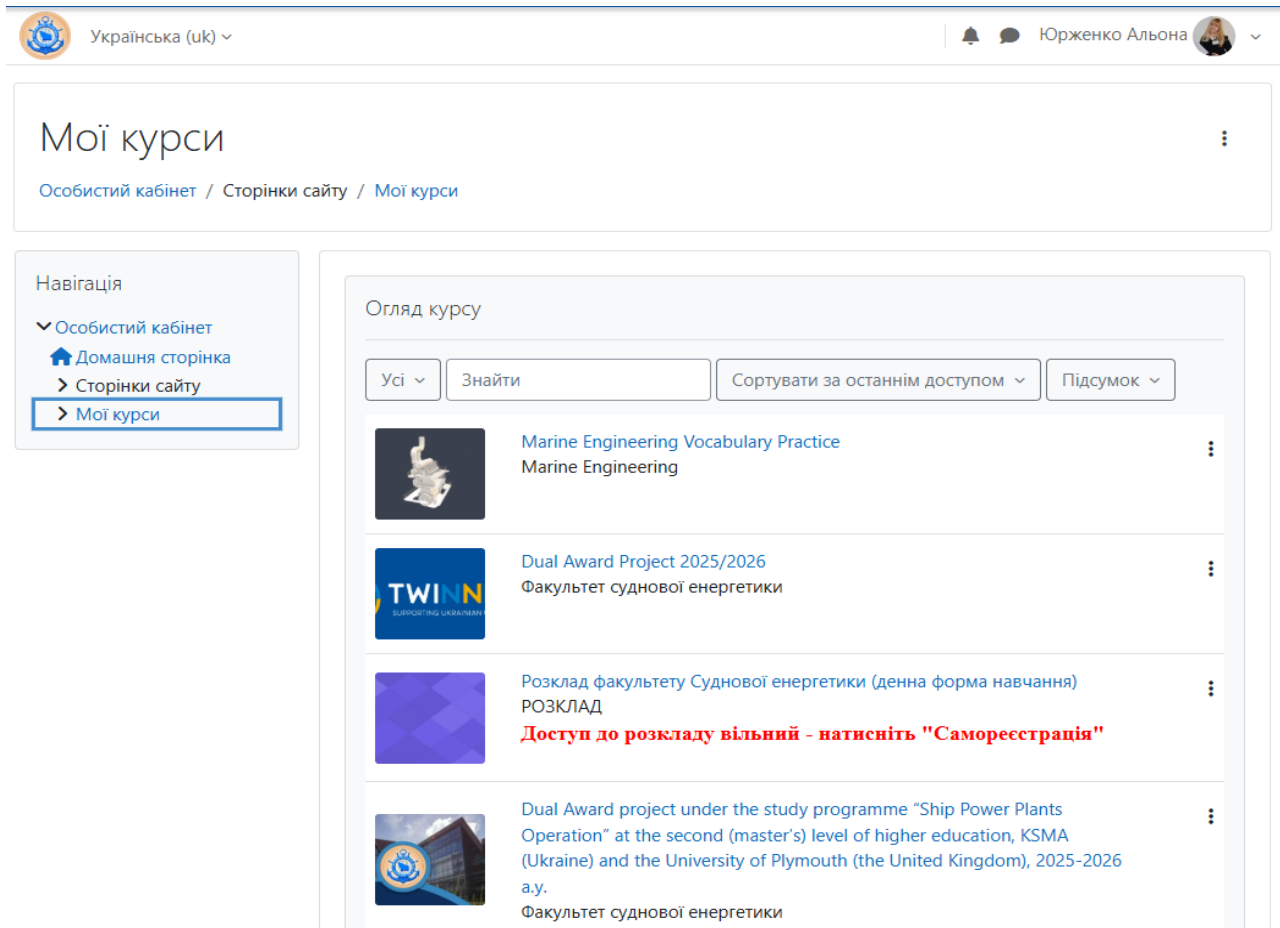

Рис. 5 Інтерактивний курс “*Marine Engineering Vocabulary Practice*” на платформі MOODLE ХДМА

Відеоконференції в Zoom, Google Classroom та BigBlueButton дозволяють проводити повноцінні дистанційні заняття щоденно. Наприклад, пари з Морської англійської мови проводяться, використовуючи Zoom у ХДМА згідно розкладу.

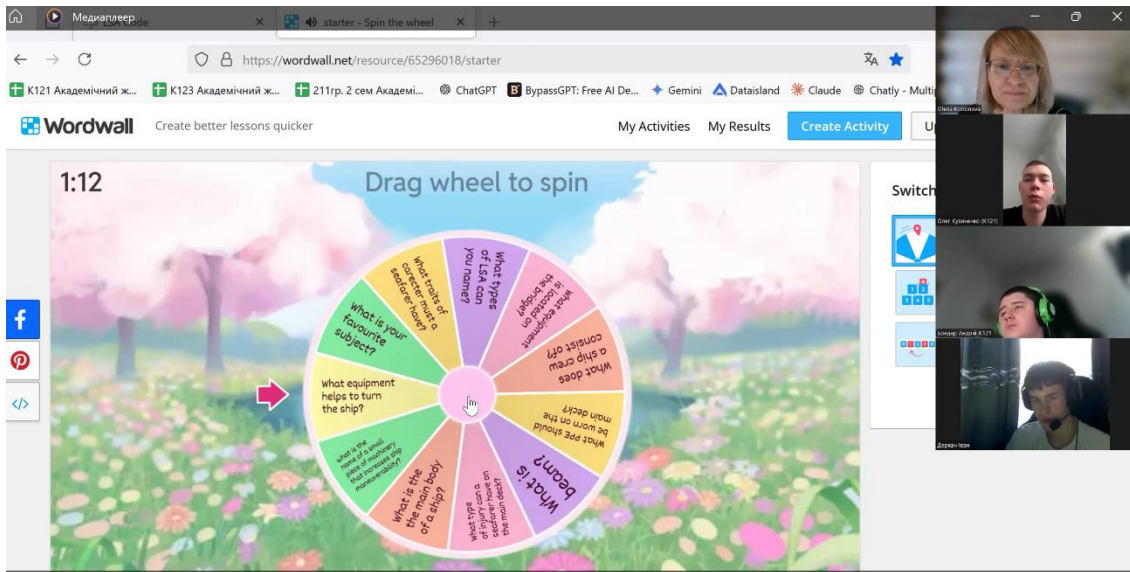

Рис. 6. Відеоконференція в Zoom

Інструменти Kahoot і Padlet сприяють формуванню мотивації та змагальності в навчанні. За допомогою Kahoot викладач може проводити інтерактивні вікторини з теми “Safety Procedures on Board”, що допомагає не лише перевірити знання, а й розвивати швидкість реакції та вміння мислити під тиском часу. У Padlet курсанти можуть створювати спільні інтерактивні дошки з технічними схемами, фото обладнання чи власними відеоінструкціями англійською мовою.

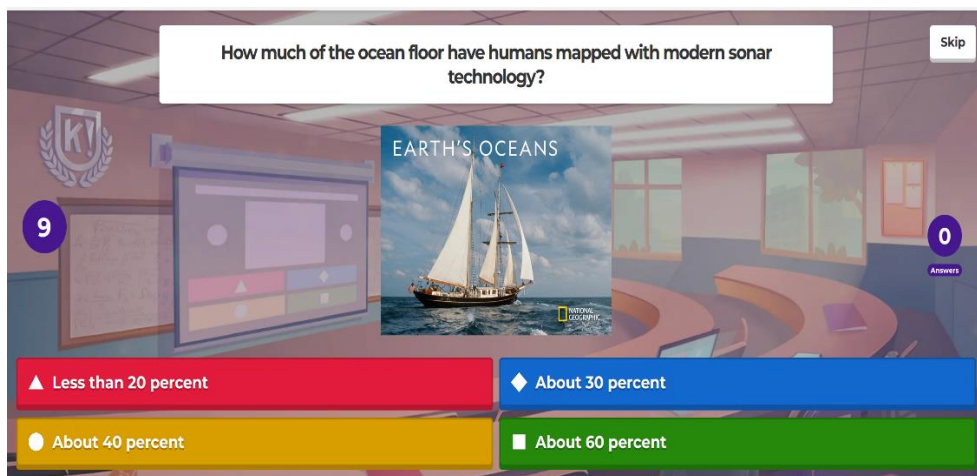

Рис. 7. Приклад із завдання Kahoot

Застосування ChatGPT, як і інших інструментів Штучного Інтелекту (ШІ), у освітньому процесі розширює можливості для індивідуалізованого навчання. Курсант може відпрацьовувати англійські діалоги технічного спрямування, моделювати ситуації спілкування із старшим/другим/третім механіком, отримуючи миттєвий мовний зворотний зв'язок. Такий підхід формує цифрову компетентність, навички самоосвіти, критичного мислення та професійної автономії. ХДМА використовує український ШІ DataIsland, який значно спрощує роботу в умовах дистанційного навчання. Наприклад, для створення інтерактивних завдань з Англійської мови а професійним спрямуванням [7, с. 156].

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ВИЩОЇ ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Exercise 1. Comprehension check

After reading the abstract, answer the questions:

1. What are the main processes used for freshwater generation on ships?
2. How does the distillation process work?
3. What alternative method to distillation is mentioned?
4. Which system is most commonly used on modern ships?

Exercise 2. Matching task

Match the following processes with their descriptions:

Process	Description
a) Flash distillation	1. Evaporation and condensation of seawater using heat and vacuum.
b) Reverse Osmosis	2. Freshwater generation using membrane filtration.
c) Boiling distillation	3. Evaporation of seawater in multiple chambers under reduced pressure.

Exercise 3. Vocabulary practice

Find in the text and explain the meaning of the following terms:

- evaporator
- condenser
- vapour
- Reverse-Osmosis Plant
- freshwater storage tank

Exercise 4. Discussion

Discuss with your partner:

- Why might the reverse osmosis process be preferred on modern vessels?
- What are the advantages and disadvantages of (↓) process?

Рис. 8. Приклад вправ з ChatGPT

Отже, використання цифрових технологій у підготовці судномеханіків [8], суноводіїв та електромеханіків не лише підвищує ефективність та інтерес до навчання, але й забезпечує інтеграцію мовної, професійної та технологічної підготовки [9], що відповідає сучасним вимогам морської освіти та міжнародним стандартам ІМО (Міжнародної морської організації) [10].

Принцип синергії мовної, технічної та соціокультурної підготовки передбачає інтегровану взаємодію кількох освітніх компонентів – іншомовної комунікації, технічних дисциплін, психології спілкування та професійної етики. Їх поєднання створює потужний синергетичний ефект, за якого освітній процес формує не лише окремі компетентності, а цілісну професійну особистість морського фахівця, здатну ефективно діяти в умовах багатокультурного середовища [11].

Так, вивчення технічної англійської мови може здійснюватися на основі реальних кейсів з технічних дисциплін. Наприклад, під час вивчення теми “*Maintenance of Marine Engines*” курсанти англійською мовою описують процес діагностики несправностей або складають інструкцію з технічного обслуговування компресора [12]. Такий підхід інтегрує мовну та фахову підготовку, дозволяючи одночасно розвивати професійну лексику, логіку мислення та аналітичні здібності.

Елемент психології спілкування реалізується через рольові вправи, що моделюють комунікацію у змішаних екіпажах. Наприклад, у завданні “*Briefing before the Engine Room Inspection*” курсант виступає у ролі старшого механіка, який пояснює молодшим членам екіпажу порядок дій перед технічним оглядом [13]. Така вправа допомагає відпрацьовувати

чіткість мовлення, уміння керувати командою, зберігаючи повагу й рівновагу у спілкуванні, а також розвиває міжкультурну емпатію.

Компонент професійної етики поєднується з іншомовною підготовкою під час обговорення кейсів на теми “*Responsibility and Safety on Board*” або “*Reporting Mistakes and Near Misses*” [14]. Такі заняття вчать курсантів висловлювати власну позицію англійською мовою, аргументувати рішення, дотримуючись норм корпоративної культури, субординації та міжнародних стандартів морської безпеки (ISM Code, STCW) [15].

Важливим аспектом синергетичного підходу є також використання цифрових інструментів – симуляторів машинних відділень, VR-технологій [16], платформ Moodle [17] чи ChatGPT – які дозволяють інтегрувати мовну практику в реалістичні професійні сценарії [18]. Наприклад, під час віртуального тренінгу “*Emergency Shutdown Procedure*” курсант одночасно відпрацьовує алгоритм технічних дій і комунікативні фрази SMCP для координації екіпажу англійською [19].

Рис. 9 Симулятор машинного відділення MERSoL [20]

Отже, принцип синергії реалізується через гармонійне поєднання лінгвістичних, технічних, психологічних і культурних компонентів підготовки. Він спрямований не лише на передачу знань, а й на формування багатовимірної професійної ідентичності, де мова, технічна компетентність і культура взаємодії діють як єдина система. Такий підхід забезпечує підготовку моряків нового покоління – гнучких, компетентних, емоційно зрілих і готових до ефективної міжкультурної співпраці у глобальному морському середовищі [21].

Традиційні методи навчання – лекційні заняття, переклад текстів, відтворення стандартних діалогів – не забезпечують достатнього рівня готовності майбутніх морських фахівців до міжкультурної комунікації. Курсанти, які навчалися за традиційними підходами, виявили труднощі у застосуванні мовних знань у стресових або непередбачуваних ситуаціях, демонстрували обмежену гнучкість мовленнєвої поведінки та схильність до шаблонного спілкування. У реальних умовах суднової служби це може призводити до комунікативних непорозумінь, зниження ефективності командної роботи та ризиків порушення професійної субординації.

Саме тому актуальним стало впровадження інтерактивних симуляційних технологій, які забезпечують створення навчальних ситуацій, максимально наближених до умов реальної професійної діяльності на судні. Такі технології сприяють поєднанню мовної, професійної та соціокультурної підготовки в єдиний інтегрований процес. Зокрема, симуляції дозволяють:

- моделювати реальні професійні ситуації – інструктажі, технічні доповіді, робочі наради, аварійні повідомлення англійською мовою [22];
- відпрацьовувати рольові позиції членів екіпажу (Chief Engineer, Oiler, Captain, Pilot, Port Officer) з урахуванням особливостей міжкультурної взаємодії;
- формувати адаптивність, стресостійкість і культурну толерантність у багатонаціональному середовищі;
- здійснювати безпечне навчання, у межах якого помилки розглядаються як ресурс для навчання, розвитку саморефлексії та комунікативної гнучкості.

Наприклад, у симуляційній вправі “*Emergency Communication Drills*” курсанти відпрацьовують англomовне повідомлення про аварійну ситуацію відповідно до стандартів SMCP, тренуючи не лише правильність мовлення, а й координацію дій у складі змішаного екіпажу. Інша вправа – “*Briefing before Maintenance Work*” – моделює проведення технічного інструктажу перед ремонтними роботами, формуючи вміння чітко формулювати вказівки, підтримувати робочий тон і забезпечувати взаєморозуміння між представниками різних культур [23].

Не менш важливим елементом підготовки є інтенсивні міжкультурні тренінги, що базуються на аналізі культурних відмінностей та сприяють розвитку культурної самосвідомості, емпатії, толерантності та відкритості до різноманіття. Наприклад, аналіз кейсів, у яких різниця у сприйнятті часу, дистанції влади чи стилю комунікації призводить до непорозумінь, допомагає курсантам усвідомити механізми міжкультурних розбіжностей та способи їх подолання у професійному контексті [24].

Отже, впровадження симуляційних технологій і міжкультурних тренінгів у підготовку майбутніх морських фахівців забезпечує перехід від репродуктивного до інтегративно-діяльнісного навчання, у якому мовна, професійна та соціокультурна складові взаємодіють як єдина система. Такий підхід формує готовність до ефективної міжкультурної комунікації, що є ключовою умовою безпеки, командної взаємодії та успішної професійної діяльності в глобальному морському середовищі.

Література

1. Хроленко, О., & Бортняк, А. (2025). ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ У МАЙБУТНІХ СУДНОВОДІВ. Collection of Scientific Papers «ЛОГОС», (April 4, 2025; Paris, France), 309–311. <https://doi.org/10.36074/logos-04.04.2025.060>
2. Швецова, І. В. (2023). Методологічні підходи до формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців з навігації і управління морськими суднами. Мовознавство. Літературознавство, 220-225. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/65-3-34>
3. Мороз, О. (2021). Соціокультурний компонент професійно-орієнтованої комунікативної компетенції фахівців морської галузі. Духовність особистості: методологія, теорія і практика, (3 (102)). <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2021-102-3-190-200>
4. Giovanoglou, E. (2025). TEACHING MARITIME ENGLISH IN A MULTICULTURAL CREW CONTEXT: ENHANCING COMMUNICATION AND CULTURAL COMPETENCE. European Journal of Alternative Education Studies, 10(2). <http://dx.doi.org/10.46827/ejae.v10i2.6058>
5. Ragab, A. (2024). Intercultural competence and communication on board of merchant vessels (Doctoral dissertation, University of Antwerp). <https://doi.org/10.63028/10067/2079220151162165141>
6. OMS-VR. (2025). Віртуальна реальність для морської освіти. <https://oms-vr.com.ua/>
7. Yurzhenko, A., Diahyleva, O., & Kononova, O. (2025). Utilizing Dataisland to Create Interactive Maritime English Exercises. Modeling, Control and Information Technologies: Proceedings of International Scientific and Practical Conference, (7), 155–158. <https://doi.org/10.31713/MCIT.2024.045>
8. Дягилева, О. С., Масьонкова, М. М., & Юрженко, А. Ю. (2021). Використання компетентнісного підходу для розробки електронного курсу морської англійської мови для судномеханіків.
9. Ляшенко, У. І. (2015). Інформаційні технології у підготовці фахівців морського профілю. Інформаційні технології в освіті, (24), 159-171.
10. Тірон-Воробйова, Н. Б., & Данилян, А. Г. (2021). МІЖНАРОДНА МОРСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ЯК СТРАТЕГІЧНА СТАЛА МІСІЯ У ВІДРОДЖЕННІ ОКЕАНІВ. ВЧЕНІ ЗАПИСКИ, 32021253.
11. Zabiіaka, I. (2022). Модель формування міжкультурної компетенції майбутніх фахівців технічного профілю на основі тандем-методу. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філологія», (13 (81)), 131-135.
12. Gharib, H., & Kovács, G. (2024). Implementation and possibilities of fuzzy logic for optimal operation and maintenance of marine diesel engines. Machines, 12(6), 425.
13. Kandemir, C., & Celik, M. (2021). A human reliability assessment of marine engineering students through engine room simulator technology. Simulation & Gaming, 52(5), 635-649.

14. Maternová, A., Materna, M., Dávid, A., Török, A., & Švábová, L. (2023). Human error analysis and fatality prediction in maritime accidents. *Journal of Marine Science and Engineering*, 11(12), 2287.
15. Ghosh, S., Emad, G. R., & Ravi, A. (2024). Investigating the characteristics of skills and competency frameworks through a systematic literature review: a feasibility study to revise the STCW Code for seafarer training. *Australian Journal of Maritime & Ocean Affairs*, 1-17.
16. Voloshynov, S., Danyk, V., & Yurzhenko, A. (2024). Ensuring Environmental Sustainability in the Context of Innovation through High-Quality Training of Seafarers Using VR Technologies. *Seafic Journal*, 4(1), 31-36.
17. Morze, N. V., Varchenko-Trotsenko, L. O., & Terletska, T. S. (2025). Comprehensive framework for adaptive learning implementation in Moodle LMS: technical, pedagogical, and administrative perspectives. In *CEUR Workshop Proceedings* (pp. 196-212).
18. Mienye, I. D., & Swart, T. G. (2025). ChatGPT in education: A review of ethical challenges and approaches to enhancing transparency and privacy. *Procedia Computer Science*, 254, 181-190.
19. Suykens, B. A Survey-Based Study of the 2022 Output Proposal for the Revision of the IMO Standard Marine Communication Phrases (SMCP).
20. Satakunta University of Applied Sciences. (n.d.). MERSol – Maritime Engine Room Simulator Online. Retrieved October 28, 2025, from <https://mersol.samk.fi/>
21. Драгомирецька, О. О. (2023). Формування комунікативної компетентності студентів-іноземців у технічних університетах (Doctoral dissertation, Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Ізмаїл, 2023).
22. Щербина, С. В., Ліпатова, М. В., & Гавриленко, О. М. (2022). Імітаційно-ігрове моделювання майбутньої професійної діяльності студентів на заняттях з іноземної мови.
23. Mondal, T., Pramanik, S., Pramanik, P., Datta, K. N., Paul, P. S., Saha, S., & Nandi, S. (2021). Emergency communication and use of ict in disaster management. In *Emerging technologies for disaster resilience: Practical cases and theories* (pp. 161-197). Singapore: Springer Singapore.
24. Середя, А. І. (2024). Формування комунікативної культури студентів за умов міжнародного спілкування (Doctoral dissertation, Тернопіль, ЗУНУ).